

ارزیابی و تحلیل وضعیت پایداری شهر اهواز با تأکید بر عملکرد مدیریت شهری

سعید امان پور^{۱*}، خاطره رمضان پور اسعدیه^۲، سیده معصومه رضوی^۳، زهرا محقق^۴

- ۱- دانشیار رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
- ۲- کارشناس ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران
- ۳- دانشجوی دکتری رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی، تهران
- ۴- کارشناس ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۵/۲۰

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۲/۲۸

چکیده

یکی از اصلی‌ترین علت‌های ایجاد نابسامانی‌ها و ناپایداری‌ها، چالش‌های مدیریتی است و نبود مدیریت یکپارچه شهری یکی از علت‌های اساسی تمامی مشکلات می‌باشد. توسعه شهر اهواز متأثر از رشد جمعیت و مهاجرت به این شهر می‌باشد، شیوه مدیریت شهری را دچار مشکلات فراوانی کرده است. این پژوهش به ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در پایداری شهری شهر اهواز پرداخته است. روش پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی-تحلیلی می‌باشد. جامعه آماری شهروندان مناطق شهر اهواز است. حجم نمونه از فرمول کوکران برابر با ۳۲۲ نفر می‌باشد. پرسشنامه‌ای در قالب ۵ شاخص: اجتماعی- فرهنگی، اقتصادی، کالبدی- فیزیکی، سیاسی و زیست محیطی طراحی گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در فضای نرم افزار SPSS استفاده شده است. مجموع میانگین نشان می‌دهد که وضعیت پایداری مدیریت شهری اهواز نامطلوب می‌باشد و پایداری اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی نسبت به دیگر شاخص‌ها وضعیت بدتری دارند. نتایج آزمون T-تک نمونه ای نشان داد که همه شاخص‌ها با میانگین فرضی (۳) فاصله دارند. این عامل گویای عدم پایداری شاخص‌ها در مناطق شهر را می‌رساند. در مجموع، منطقه ۱، به لحاظ پایداری اقتصادی و سیاسی، منطقه ۸ به لحاظ پایداری اجتماعی، منطقه ۳ از لحاظ کالبدی و منطقه ۴ از لحاظ زیست محیطی وضعیت مناسبتری را داشته‌اند. نتایج تحلیل تناظر، از مجموع ابعاد گویای آن است که منطقه ۱، رو به پایداری متوسط و مناطق ۶، ۷ و ۸ در طیف خیلی کم و مناطق ۲، ۳ و ۴ در همجواری طیف کم قرار گرفته‌اند. در نهایت با توجه با نتایج، نماگرهای پایداری مدیریت شهری در سطح شهر اهواز براساس ۵ سطح تقسیم شده‌اند. میانگین سطح اول ۲۴/۱۰، سطح دوم ۲۳/۴۹، سطح سوم ۲۲/۴۲، سطح چهارم ۲۱/۳۷ و میانگین سطح پنجم ۱۹/۷۹ می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: مدیریت شهری، پایداری، تحلیل تناظر، مناطق شهر اهواز

مقدمه

امروزه گسترش بی رویه شهرها یک مشکل جهانی است (ترکی، ۱۳۹۸: ۹۲)، شهرها به عنوان موتورهای رشد و توسعه اجتماعی دارای پتانسیلی باور نکردنی هستند که بی شک مورد توجه قرار می گیرند (Lewis* and mioch, 2005: 50). رشد فزاینده ابعاد شهرنشینی و شکل گیری مقیاس های جدید از رشد شهری موجب شده است که شهر و شهرسازی معاصر با چالش های نوینی مواجه گردد و بیشتر شهرها به علت وجود موانع گوناگون با مقوله توسعه فیزیکی و کالبدی درگیر شوند (Rinne et al, 2015: 104) با توجه به گستردگی ابعاد و تغییر در ماهیت مسائل شهری و پیچیدگی این مسائل، جامع نگری و توجه به ابعاد و جنبه های مختلف مسئله به منظور حل پایدار آنها را اجتناب ساخته است. در این میان توجه و تأکید برنامه ریزی و مدیریت شهرها، بیش از هر زمان دیگری به سطوح پایین تر و ابعاد ملموس زندگی شهری متوجه شده است (حاجی پور، ۱۳۸۵: ۳۸).

به طوری که توسعه و تغییرات شهری و شهرنشینی از مهم ترین پدیده های دوران اخیر به شمار می آید (پیر بابایی و کریمی، ۱۳۹۰). لذا شهر به عنوان کلیتی یکپارچه و به هم پیوسته و متشکل و مقتدر برای اداره نیاز دارد و این سازمان، مانند هر سازمان دیگر، نیازمند مدیریت است که در نتیجه بحث مدیریت شهری و اداره مطلوب شهر مطرح می گردد. مدیریت شهری را می توان شاخه های نسبتاً جدید علم مدیریت دانست. که اگر شهر همچون یک سازمان در نظر گرفته شود، لازم است که در راس آن عنصری برای برنامه ریزی آینده و اداره امور کنونی قرارگیرد. این عنصر را می توان مدیریت شهر نامید. مدیریت شهر باید برای شهر برنامه ریزی کند و حتی برای انجام بهتر امور، انگیزه لازم را در سازمان و شهروندان ایجاد نماید (سرای: ۱۳۸۵: ۵).

مدیریت شهری به عبارتی یک "سازمان گسترده متشکل از تمام عناصر و اجزای رسمی و غیررسمی زیربنا و مؤثر در ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی و کالبدی حیات شهر با هدف اداره، هدایت، کنترل و توسعه پایدار شهر مربوطه است که از بخش ها و نهادهای مختلفی تشکیل می شود (امانپور و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۶). توسعه پایدار به عنوان مفهوم اصلی و بنیادی در راهبرد حفاظت جهانی سازمان ملل^۱ و در گزارش برانت لندن^۲ از دهه ۱۹۸۰ به بعد مطرح شد (فرویدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۰).

تاکنون، تعریف های متعددی از پایداری بیان شده است؛ اما بسیاری از آنها بر نیازها و ارزش های انسانی با تأکید بر آینده متمرکز شده اند (childersa et al, 2014: 2). شهرنشینی یا شهری شدن پایدار، آنچه انان شهری شدنی است که از یک سو، امکان زندگی با کرامت انسانی را در شهرهای موجود و آینده برای نسل هایش که از پی یکدیگر می آیند، فراهم می کند و از سوی دیگر، با ملاحظات زیست محیطی همساز و دوستدار محیط زیست است (فیروزبخت و ربیعی فر، ۱۳۹۰: ۹۲). در حقیقت پایداری دعوتی است برای موازنه پویا میان عوامل مؤثر فراوان نظیر عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی مورد نیاز نوع بشر و لزوم حفاظت از محیط زیست طبیعی که بشریت بخشی از آن است. گروهی نیز معتقدند پایداری واژه ای نیست که وصف شود بلکه باید تعیین و ابلاغ شود. پایداری در واقع یک سری دستورها و اصول اخلاقی است که لازم است فهمیده و رعایت شود.

شهر اهواز به عنوان یکی از ۷ کلانشهر کشور با وجود منابع طبیعی و انسانی زیاد با مشکلات زیادی روبرو است و ساکنین از کمترین رفاه اجتماعی برخوردار هستند. بنابراین در پژوهش حاضر سعی شده با در نظر گرفتن ابعاد اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، کالبدی - فیزیکی، سیاسی و زیست محیطی به پایداری شهری در مناطق شهر اهواز بپردازد. تا ضمن روشن شدن نظر شهروندان و وضعیت هر یک از ابعاد، راهکارها و پیشنهادهایی جهت رفع مشکلات شهری اهواز و پایداری مدیریت شهری ارائه دهد.

از نیمه دوم قرن بیستم و پس از جنگ جهانی دوم به دنبال تغییرات ساختاری و بنیادی در اوضاع اقتصادی، اجتماعی و سیاسی جهان، مطالعات نظری و تحقیقات کاربردی بسیاری در حیطه مدیریت شهری و پایداری انجام گرفته است (Lerner, 2008: 20). که در زیر به بعضی از آنها به طور اختصار اشاره می شود. پژوهشی در کشور مکزیک در چارچوب توسعه پایدار انجام گرفته است که در این تحقیق، با بهره گیری از مدل پروپولیس، به ساختار جدید برای پایداری شهری با عنوان "سامانه پویا" برای دوره بیست ساله دست یافته اند (Duran & Paucar, 2007: 1-45). ون دیجک^۳ (۲۰۰۶) در پژوهشی به بررسی مفهوم مدیریت شهری پرداخته آن را اینگونه تعریف می کند: تلاش برای هماهنگ کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی و همچنین برای

* . Lewis

† . United Nations World Conservation Strategy

‡ . Brundt Land Report

§ . Van Dijk

چیره بر مسائلی که ساکنان شهرها با آن مواجه هستند و ایجاد شهرهای رقابتی‌تر، عادلانه‌تر و پایدار تر. لانگ (۲۰۰۹)، در پژوهشی با عنوان "عوامل ضروری تعیین کننده حاکمیت شهری برای توسعه شهری" با مقایسه شاخص‌های مربوط به دو وضعیت حاکمیت شایست و حاکمیت ضعیف شهری پرداخته و نتیجه می‌گیرد که اعمال حاکمیت ضعیف در شهرهای جهان سوم باعث تولیت نابرابری عمیق گردیده است.

ولتویس* و همکارانش (۲۰۱۳)، در پژوهشی به ارزیابی نقش کارآفرینی مدیران شهری در توسعه پایدار شهری پرداخته‌اند. آنها در بررسی هایشان بر نقش کارآفرینان نهادی در توسعه پایدار شعری اذعان داشته‌اند و چگونگی ایفای این نقش از سوی کارآفرینان مدیران شهری را تجزیه و تحلیل کردند. در این پژوهش به پیدا کردن تاکتیک‌ها پرداخته شده است که کارآفرینان با بکارگیری آن در نهادهای رسمی و غیر رسمی رخنه پیدا می‌کنند تا زمینه نهادی مناسبی برای توسعه پایدار شهری ایجاد شود. مسجاس لیچ[†] (۲۰۱۴)، در پژوهشی به بررسی مدیریت زباله‌های شهری در جهت توسعه شهری پایدار در لهستان پرداخته است. هدف وی از این پژوهش تجزیه و تحلیل دینامیک از نظر ویژگی‌های مدیریت زباله‌های شهری در مناطق شهری بوده است. با توجه به مقدار زباله‌های جمع‌آوری شده در شهرستان‌ها در دورهای زمانی (۲۰۰۴-۲۰۱۲) مقدار زباله‌های جمع‌آوری شده بسیار کمتر شده است. همچنین تعداد و مساحت مکان‌های دفن زباله در شهرستانها کاهش یافته است. با توجه به اینکه مدیریت زباله‌های شهری عنصر مهمی از توسعه پایدار شهری محسوب می‌گردد می‌توان گفت که مدیریت شهری عملکرد بهینه‌ای در زمینه داشته است. چن[‡] و همکاران (۲۰۱۶) در مقاله‌ای به ارزیابی جامع و مدیریت سلسله‌مراتبی از بهره‌برداری پایدار از منابع آب شهری پرداخته‌اند. اساس کار این پژوهش نظریه فاجعه بوده است. بر اساس مدل‌های به کار رفته در پژوهش شهرنشینی، نفوذ آب شور، سرانه بالای مصرفی آب روزانه از عوامل اصلی برای از بین بردن بهره‌برداری پایدار از منابع آب بوده است. بنابراین مدیران شهری مسئول باید توجه بیشتری به مدیریت آب زمین داشته باشند. و به اتخاذ اقدامات مناسب‌تر برای کنترل مصرف آب بپردازند.

علیزاده (۱۳۸۸)، در پایان نامه ارشد خود با عنوان بررسی مسائل و مشکلات شهری در شهرهای کوچک مطالعه موردی شهرستان خواف، کلیه شهرهای این شهرستان را مورد بررسی قرار داده و مهمترین مشکل مدیریت شهری این شهرها را کمبود منابع درآمدی بیان کرده است. حیدری (۱۳۹۲) در پایان نامه خود به سنجش عملکرد مدیریت شهری با تاکید بر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در شهر یزد پرداخته است. جامعه آماری پژوهش وی شامل دو گروه از شهروندان و کارشناسان شهری بوده و ابزار مورد استفاده جهت تحلیل نتایج نرم افزار SPSS بوده است. یافته‌های این پژوهش نشان داده است که از دیدگاه شهروندان مدیریت شهری در زمینه حکمروایی خوب شهری میانگینی پایین‌تر از حد متوسط داشته است، اما از دیدگاه کارشناسان شهری در ۵ شاخص اثربخشی و کارایی، شفافیت، قانون مداری، مسئولیت و پاسخگویی و شاخص بینش راهبردی میانگینی بالاتر از حد متوسط داشته‌اند. ربیعی‌فر و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با استفاده از مدل VIKOR و AHP به سنجش پایداری شهری در شهرهای استان زنجان پرداخته‌اند. یافته‌های حاصل شده از تحقیق نشان داده است که بر اساس امتیاز نهایی خروجی مدل‌ها شهر هیدج کمترین مقدار را داشته و با عنوان پایدارترین شهر استان در رتبه اول قرار گرفته و شهر سجاس با حداکثر مقدار به عنوان ناپایدارترین شهر استان محسوب شده است و امتیازهای حاصل شده، بیانگر این واقعیت است که شکافی بین شهرهای استان از لحاظ پایداری حاکم می‌باشد.

ملکی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی به ارزیابی کارکرد شهرهای کوچک در نظام شهری استان لرستان با استفاده از مدل‌های ضریب کشش پذیری، به این نتیجه رسیده‌اند که طی دوره ۱۳۹۰-۱۳۵۵ بیشترین و کمترین ضریب کشش پذیری در بین شهرستان‌های لرستان به ترتیب به شهرهای الیگودز و درود با ضریب ۲/۳ و ۰/۲۶ دارا بوده‌اند. سرایی و علیان (۱۳۹۴)، در پژوهشی به سنجش میزان پایداری محله‌ای در بافت تاریخی شهر یزد پرداخته‌اند. برای نیل به اهداف پژوهش خود با استفاده از منطق فازی به سنجش پایداری محلات اقدام کرده‌اند. نتایج پژوهش آنها گواه آن است که محلات بافت تاریخی این شهر از نظر پایداری در شرایط مساعدی به سر نمی‌برند و در وضعیت پایداری ضعیف و کمتر از متوسط قرار دارند. خادم‌الحسینی و

* . Woolthuis

† . Mesjasz-Lech

‡ . Chen

بهرامی (۱۳۹۸) در پژوهشی به ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در پایداری شهر ایذه پرداخته اند. برای بررسی دیدگاه شهروندان پرسشنامه ای در قالب ۵ شاخص از جمله: اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، کالبدی-فیزیکی، سیاسی و زیست محیطی طراحی گردید. نتایج نشان داد پایداری شاخص های مدیریت شهری در وضعیت نامناسبی قرار دارد. تفاوت بدست آمده از میانگین شاخص ها گویای آن است که پایداری مدیریت شهری از سطح متوسط به پایین است و در وضعیت کنونی مدیریت شهری ایذه مطابق میل هیچکدام از دو گروه شهروندان و کارشناسان نیست. امانپور و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با هدف سنجش نابرابری فضایی درون شهری کلانشهر اهواز در برخورداری از شاخص های ترکیبی توسعه انجام شده است. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد پراکنش توسعه، نامتعادل بوده و بین مناطق، از نظر توسعه یافتگی نابرابری و شکاف وجود دارد و این نابرابری در بخش های مختلف اجتماعی، اقتصادی، خدماتی، بهداشتی - درمانی و کالبدی می باشد. به طوری که بر اساس نتایج حاصل از تکنیک الکترو، منطقه ۲ در سطح برخورداری، مناطق ۱ و ۳ در سطح نیمه برخورداری، منطقه ۴ در سطح کم برخورداری و مناطق ۶، ۷ و ۸ در رده محروم یا عدم برخورداری قرار گرفته اند؛ بنابراین برای کاهش میزان نابرابری های توسعه یافتگی در شهر اهواز براساس یافته های پژوهش، پیشنهاد می شود توزیع شاخص های توسعه به سمت رشد متوازن هدایت شوند.

ارزیابی عملکرد

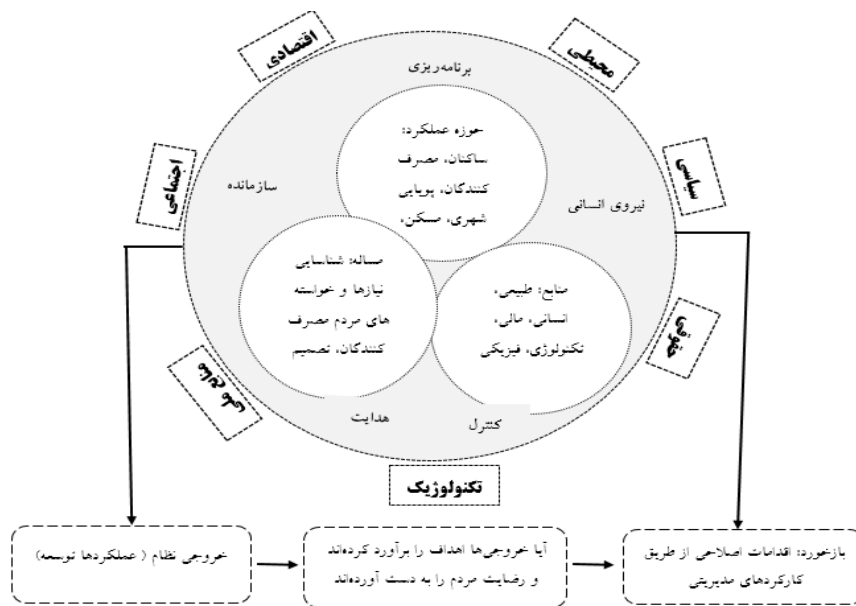
ارزیابی عملکرد به اقداماتی اشاره دارد که برای اندازه گیری، مقایسه و سنجش کارکرد و بازده یک واحد سازمان یا طرح، برای تعیین میزان موفقیت آن انجام می شود. تعیین میزان توفیق مدیریت محلی در تحقق اهداف خود، زمانی میسر است که عملکرد آن به دقت مورد سنجش قرار گیرد. با وجود روش ها و شاخص های موجود برای سنجش عملکرد موسسات اقتصادی و توفیق نسبی در انجام این امر، مطالعات نشان می دهد که سنجش عملکرد سازمان های مدیریت محلی مانند شهرداری ها، شوراهای دهیاری ها امری پیچیده و دشوار می نماید. کارآمدی سازمان های عمومی ارائه دهنده خدمات در سطح محلی مانند شهرداری ها، نقش مهمی در ایجاد ظرفیت های توسعه در هر جامعه دارد. اما داوری صحیح در مورد این توان زمانی میسر است که "عملکرد" آن با استفاده از روش های دقیق مورد سنجش قرار گیرد (صفایی پور و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۳).

مدیریت شهری

به بیانی ساده مدیریت تعهد مسولیت مداوم برای انجام اقداماتی به منظور دستیابی به اهدافی مشخص در ارتباط با موضوعات معین تعریف می شود (برک پور و اسدی، ۱۳۹۰: ۸۹). یکی از منابعی که در آن برای اولین بار بحث درباره مفهوم مدیریت شهری به میان آمده است اثری از آکین موبوگونجه* که در نتیجه گیری کتابش شهرنشینی در نیجریه آورده است. او در این کتاب می نویسد: "شهر همانند یک سازمان اقتصادی برای عملکرد کارآمد و سودبخش، نیازمند مدیریت متبحر، روشنگر با کیفیت بالا است. در این عبارت مقصود وی از مدیریت شهری حکومت شهری کارآمد است (همان منبع، ۸۱). مدیریت شهری، فرآیندی از مسئولیت ها و اقدامات مرتبط شامل سیاستگذاری، برنامه ریزی، سازماندهی، اجرا، نظارت و کنترل است که، برای نیل به اهداف عملیاتی خاص در سطح جوامع شهری تنظیم شده است. شکل گیری این فرآیند و تحقق اهداف عملیاتی آن نیازمند یک ساختار متناسب و کارآمد برای اعمال مدیریت است. در این ارتباط مدیریت شهری باید دیدگاه جامع نگرتری درباره اجزا و عناصر سیستم شهری اختیار کند و رویکردی جامع و کل نگر به فرآیند ساخت شهر داشته باشد (Van DIGK, 2006: 3). مدیریت شهری به تمامی نهادها، سازمان ها و افرادی گفته می شود که به صورت رسمی یا غیررسمی در فرآیند مدیریت شهر اثرگذار هستند. پس مدیریت شهری فقط شهرداری و شورای شهر نمی باشد و هر عنصری که در فرآیند مدیریتی شهر اثر دارد در این حیطه قرار دارد (لطفی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۵). چاکرابارتی[†] مدیریت شهر را در قالب مجموعه ای از روابط یکپارچه و آن را در ارتباط با ابعاد مختلف تکنولوژی، حقوقی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی و نیز محتوای منابع و منافع ملی می بیند (شکل ۱).

*. Akin Mobogunje

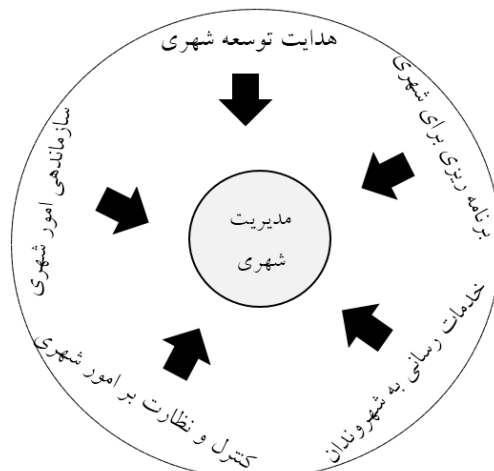
†. Chakrabarty

شکل ۱. مدیریت شهری، ساختار مفهومی، وظایف و عملکردها
منبع: (Chakrabarty, 2001: 333)

وظایف مدیریت شهری

مدیریت مطلوب شهری یکی از مسائل بسیار مهم انسان امروز است، چون با همه جنبه‌های فردی و جمعی زندگی شهروندان دست به گریبان شده است. مدیریت شهری همچنین با رفاه شهروندان نیز پیوندی تنگاتنگ دارد، زیرا باید امکان دستیابی شهروندان به مسکن مناسب، بهداشت، آب سالم، محیط پاکیزه، آموزش، کار، تغذیه، امنیت، امکانات تفریحی و غیره را فراهم کرده و شهروندان را در به کار انداختن تمام توان و استعدادها برای بهبود شرایط زندگی خود یاری کند. مدیریت جدید شهری تنها به معنای تهیه فهرستی از وظایف و فعالیت‌ها برای مدیران نیست. این مدیریت شامل برخوردی نوین با مساله مدیریت مناطق شهری است. شیوه‌ای است نوین از عملکرد یک سازمان، در برخورد با دولت مرکزی و مردم (نوبی، ۱۳۸۲: ۲۳). هر چند ویژگی‌ها و ساختار نهادهای قانونی اداره‌کننده شهر از کشوری به کشور دیگر تفاوت دارد و هر جامعه‌ای با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف خاصی از مدیریت شهری دارد (نظریان و رحیمی، ۱۳۹۱: ۱۱۴). شکل ۲، وظایف و عملکرد مدیریت شهری را براساس مجموعه مباحث فوق به موضوع تحقیق به نمایش می‌گذارد.

شکل ۲. وظایف و عملکردهای کلان مدیریت شهری

منبع: بهرامی، ۱۳۹۵: ۲۲

پایداری شهری

پایداری شهری مفهومی است که توسط خانم مکالرن* مطرح شده است. وی برای تعریف این مفهوم ابتدا آن را با توسعه پایدار شهری مقایسه می‌کند. او به نقل از ریچاردسون[†] می‌نویسد: معنی این دو اصطلاح خیلی به هم نزدیک است و اغلب در ادبیات تحقیق به جای هم به کار برده می‌شوند. وی راه تمیز آنها از یکدیگر را در نظر داشتن مفهوم پایداری به عنوان تشریح کننده وضعیت یا حالتی مطلوب، و یا مجموعه شرایطی دانسته که تداوم داشته باشد. در مقابل توسعه در اصطلاح توسعه پایدار شهری، فرآیندی را تداعی می‌کند که به وسیله آن می‌توان به پایداری دست یافت (موسوی کاظمی محمدی، ۱۳۸۰: ۱۰۰).

از نظر خانم مکالرن برخی مشخصات کلیدی پایداری شهری که غالباً در ادبیات موضوع و اسناد بیان می‌شوند عبارتند از: برابری بین نسل‌ها، برابری درون نسل‌ها (شامل برابری اجتماعی، برابر جغرافیایی و برابری در حکومت)، حفاظت از محیط طبیعی (و زندگی در چارچوب ظرفیت و تحمل آن)، استفاده حداقل از منابع تجدید نشدنی، بقای اقتصادی[‡] و تنوع، جامعه خوداتکا، رفاه فردی و رفع نیازهای اساسی افراد جامعه (غلام پور، ۱۳۹۲: ۶).

شهر پایدار

شهری است که به دلیل استفاده اقتصادی از منابع، اجتناب از تولید بیش از حد ضایعات و بازیافت آنها تا حد امکان، و پذیرش سیاست‌های مفید در دراز مدت، قادر به ادامه حیات خود باشد. شهر پایدار در مقابل شهرهای نوگرا با مشخصات، وجود حجم زیاد ورودی در مقابل حجم خروجی است. برنامه ریزان شهر پایدار باید هدفشان را بر ایجاد شهرهایی با ورودی کمتر انرژی، مصالح و خروجی کمتر ضایعات و آلودگی متمرکز کنند (غلام پور، ۱۳۹۲: ۹). شهر پایدار فقط شهر تمیز نیست، بلکه همچنین شهری است که انسان می‌تواند در آن درآمدی عادلانه بدست آورد، سرپناه مناسب تهیه کند، احساس راحتی کند و تلاش و وقت خود را وقف حفاظت از تصویر شهر نماید (Mukomoo, 1996: 266).

شهر پایدار به شهری گفته می‌شود که به دلیل استفاده اقتصادی از منابع، اجتناب از تولید ضایعات، بازیافت ضایعات و ... قادر به ادامه حیات خود در دراز مدت باشد. برنامه ریزان شهر پایدار باید هدفشان بر ایجاد شهرهایی با ورودی کمتر انرژی و مصالح، خروجی کم ضایعات و آلودگی کمتر متمرکز کنند (ایتپاس، ۱۳۷۵: ۷).

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر ماهیت کاربردی - نظری و از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی است. به منظور جمع‌آوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. روش کتابخانه‌ای به منظور تدوین مبانی نظری و پیشینه پژوهش به کار گرفته شده است. در روش میدانی از مشاهده و ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شهروندان مناطق شهر اهواز می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. که بر اساس این فرمول حجم نمونه ۳۲۲ نفر بوده است. روش نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری تصادفی بوده است. بعد از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزارهای Spss و Excel استفاده شده است.

* . Maclaren

† . Richardson

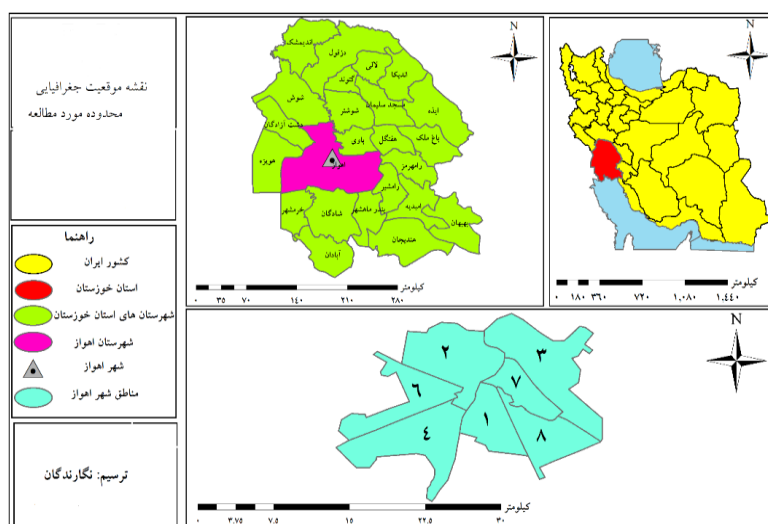
‡ . Economic Vitality

شکل ۳. مدل مفهومی پژوهش

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهر اهواز به عنوان یکی از شهرهای بزرگ ایران و مرکز شهرستان اهواز و استان خوزستان از نظر جغرافیایی بین ۴۹ درجه و ۱۱ دقیقه طول شرقی تا ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته است. این شهر با مساحت ۲۲۰ کیلومترمربع دومین شهر وسیع ایران پس از تهران می باشد. شهر اهواز از سمت شمال به شهرهای شیبان، بویس، ملائانی، شوشتر، دزفول و شوش؛ از شرق به شهرستان رامهرمز؛ از غرب به شهر حمیدیه و دشت آزادگان و از سمت جنوب به شهرهای شادگان، بندر ماهشهر، خرمشهر و آبادان محدود می گردد. وسعت شهر اهواز در محدوده‌ی قانونی شهری ۲۲۲ کیلومترمربع، در محدوده‌ی خدماتی ۳۰۰ کیلومترمربع و در محدوده‌ی استحفاظی ۸۹۵ کیلومترمربع می باشد (حسینی شه‌پریان، ۱۳۹۴: ۷۵). در شکل ۴، موقعیت شهر اهواز به تفکیک مناطق آمده است.

شکل ۴. موقعیت جغرافیایی شهر اهواز در شهرستان، استان، کشور

یافته‌ها

در ابتدا جهت آشنایی و شناخت هر چه بیشتر جامعه آماری مورد مطالعه، خصیصه‌های عمومی پاسخ گویان مورد بررسی قرار گرفت. این ویژگی‌های عمومی مطابق با پرسشنامه‌های آماری در قالب ۴ سوال شامل: جنسیت، سن، شغل و میزان تحصیلات تدوین و ارائه شده است که نتایج آن در ادامه آورده شده است. طبق تحلیل از لحاظ جنسیت ۳۷ درصد پاسخ گویان زن و ۶۳ درصد پاسخ گویان مرد بوده‌اند، از لحاظ سن بیشترین تعداد پاسخ گویان با ۳۵ درصد بین گروه سنی ۲۵ تا ۳۴ سال قرار داشتند. از لحاظ

سواد ۱۵/۵ درصد پاسخگویان سیکل، ۳۰ درصد دیپلم، ۲۱/۴ درصد فوق دیپلم، ۲۰/۱ درصد لیسانس و ۱۳ درصد پاسخگویان فوق لیسانس و بالاتر بوده اند. همچنین گروه شغلی پاسخگویان به ۶ طبقه (کارمند، آزاد، دانشجو، بازنشسته، خانه دار و سایر) تقسیم بندی شد که گروه شغلی، آزاد با ۲۳، کارمند ۲۰، خانه دار ۱۸، دانشجو با ۱۵، سایر با ۹ درصد و خانه دار با ۵ به ترتیب بیشترین درصد را به خود اختصاص داده اند. در این بخش از بررسی، هر یک از شاخص های پایداری شهری که خود مشتمل بر گویه های مختلفی است اندازه گیری شد و سپس وضعیت پایداری آن ها تعیین گردیده است. میانگین سنجش پایداری شهری عددی است حداقل ۱ و حداکثر ۵ که می توان عدد ۳ را به عنوان حد وسطی برای آن در نظر گرفت. به عبارت دیگر هر چه مقدار آن از ۳ کوچک تر و به ۱ نزدیک تر باشد، نشان دهنده وضعیت نامطلوب و هر چه مقدار آن از ۳ بزرگ تر و به ۵ نزدیک تر باشد نشان دهنده وضعیت قابل قبول است. میانگین بدست آمده از نماگرهای پایداری شهری شهر اهواز نشان دهنده آن است که وضعیت هیچ کدام از نماگرهای مدیریت شهری مناسب نمی باشد و نماگرهای حمایت از کارآفرینی، ترویج فرهنگ دانش فنی، برابری و بی عدالتی در سرمایه گذاری ها، بی توجهی به فقرزدایی، بهبود کیفیت زندگی شهروندان و قیمت گذاری مناسب عوارض شهرداری به مراتب از وضعیت بدتری روبرو هستند (جدول ۱).

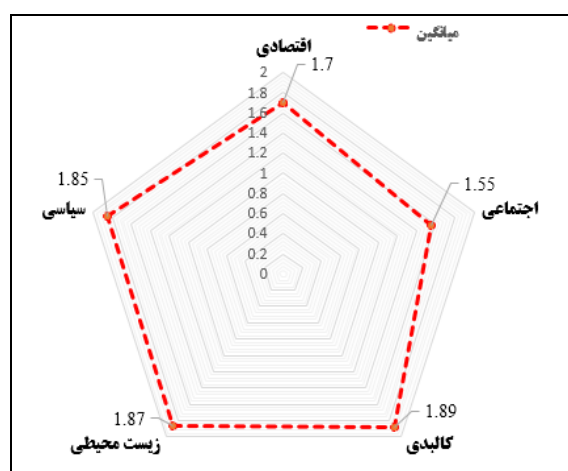
جدول ۱. یافته های توصیفی پژوهش

شاخص	نماگر	میانگین	شاخص	نماگر	میانگین
اقتصادی	ایجاد فرصت های شغلی پایدار برای شهروندان	۱/۹۹	زیست محیطی	تامین آب آشامیدنی سالم	۱/۹۵
	حمایت از سرمایه گذاری در بخش خصوصی و تعاونی ها	۱/۹۱		جمع آوری به موقع زباله ها و دفع مناسب آن	۱/۸۶
	آماده ساختن خدمات و تسهیلات لازم برای پشتیبانی فعالیت های مولد شهری	۱/۷۸		جمع آوری فاضلاب و دفع مناسب آن	۱/۸۰
	حمایت از کارآفرین ها و کارآفرینی	۱/۵۲		تنظیم و نگهداری از معابر و مجاری آب و فاضلاب	۱/۹۱
	اشاعه و ترویج دانش فنی و توسعه تحقیقات بهنگام در امور اقتصادی و بازرگانی با مشارکت تولیدکنندگان	۱/۵۸		کاهش آلودگی و حفظ محیط زیست شهر	۱/۸۹
	برابری منابع مالی و سرمایه گذاری های دولت بین محله های شهری	۱/۶۶		روان سازی ترافیک	۱/۸۴
	تلاش در جهت فقرزدایی شهری	۱/۶۷		حفاظت از محیط طبیعی	۱/۸۱
	بهبود بهره وری و بهبود استانداردهای زندگی شهرنشینان	۱/۶۰		جولوگیری از ایجاد کلیه اماکنی که به نحوی موجب بروز مزاحمت ساکنان یا مخالف اصول بهداشت است از جمله صنایع و کارگاه ها	۱/۸۴
	قیمت گذاری مناسب عوارض شهرداری	۱/۵۹		اولویت های حمل و نقل جهت توجه به پدیده روی، دوچرخه سواری و وسایل حمل و نقل عمومی به جای خودروهای شخصی	۱/۸۶
	تاسیس مراکز فرهنگی از جمله کتابخانه های عمومی، فرهنگسرا و ...	۱/۷۶		بهره برداری از منابع تجدید پذیر	۱/۸۹
اجتماعی - فرهنگی	تامین امنیت شهروندان	۱/۷۶	سپاسی	امکان حضور و مشارکت شهروندان در تصمیمات شهر	۱/۹۱
	ایجاد فضاهای ورزشی و تفریحی	۱/۷۴		دسترسی به اطلاعات و اخبار شهر	۱/۸۶
	برگزاری برنامه های فرهنگی و مذهبی	۱/۷۴		ارائه خدمات اداری مناسب به شهروندان	۱/۸۷
	کلاس های آموزشی لازم برای شهروندان	۱/۷۳		بسترسازی عدالت اجتماعی و شهروندی	۱/۸۴
	بستر سازی تقویت بنیان نهادهای اجتماعی و بنیان های خانوادگی	۱/۷۵		امکان حضور زنان و انجام فعالیت در فضای های شهری	۱/۸۵
	گسترش آداب و فرهنگ شهر نشینی	۱/۸۲		حمایت از ایجاد و توسعه تشکل های صنفی و سیاسی محله	۱/۸۷
	تلاش در جهت حفظ فرهنگ، آداب و رسوم قومیت های شهری	۱/۸۳		داشتن برنامه ریزی منظم و یکپارچه در هدایت امور شهری	۱/۸۸
	ایجاد فضایی برای دسترسی بیشتر به خدمات شهری	۱/۷۸		جولوگیری از توزیع نابرابر امکانات رفاهی در بین مناطق شهری	۱/۸۹
کادری	ایجاد تاسیسات (آب، برق، گاز، فاضلاب، تلفن و...) ملزوم شهری	۱/۷۴	هماهنگی بین ادارات و سازمان های شهری	۱/۸۲	

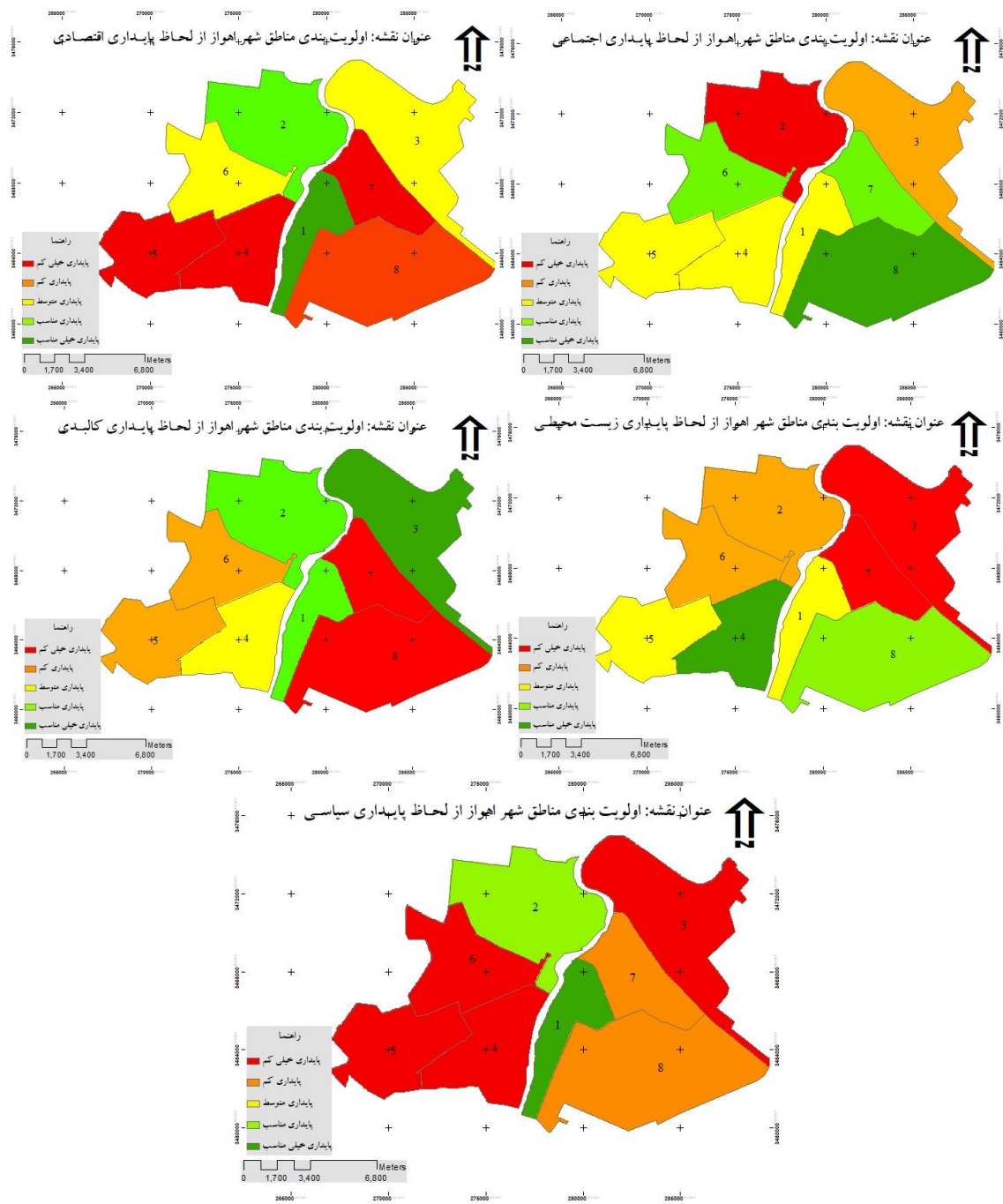
۱/۹۲	ایجاد تجهیزات (فضای سبز، پست، اماکن مذهبی، آتش نشانی و ... ملزوم شهری
۱/۸۸	زیر سازی، جدول گذاری و آسفالت معابر
۱/۸۳	ارائه خدمات حمل و نقل عمومی مناسب
۱/۹۲	ایجاد پیاده روهای مناسب
۱/۹۳	زیبا سازی فضاهای شهری
۱/۹۹	تامین روشنایی معابر

مجموع میانگین شاخص ها در شکل ۵، نشان می دهد که وضعیت پایداری مدیریت شهری اهواز نامطلوب می باشد. پایداری اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی نسبت به دیگر شاخص ها وضعیت بدتری دارند.

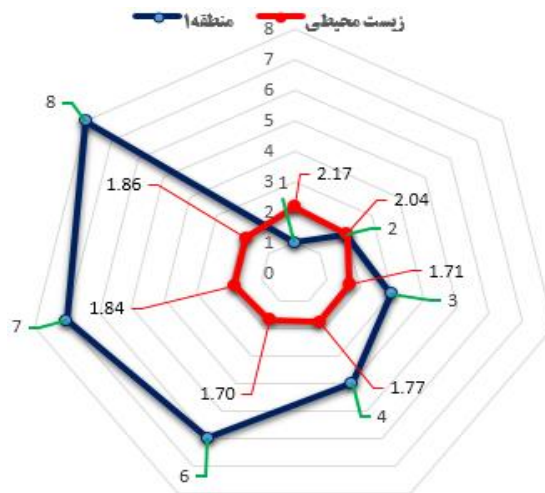
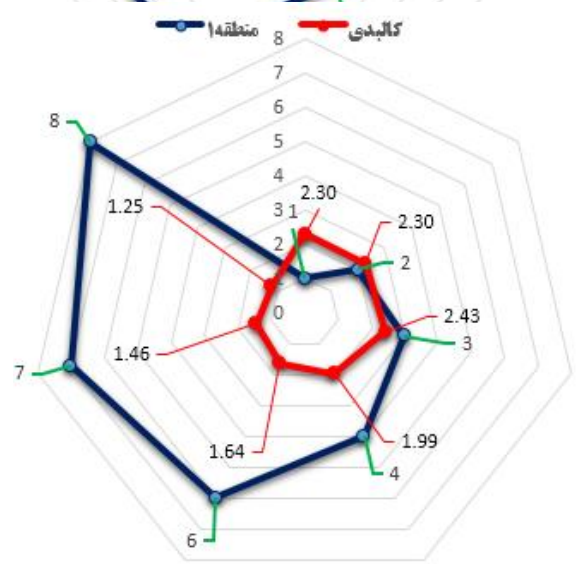
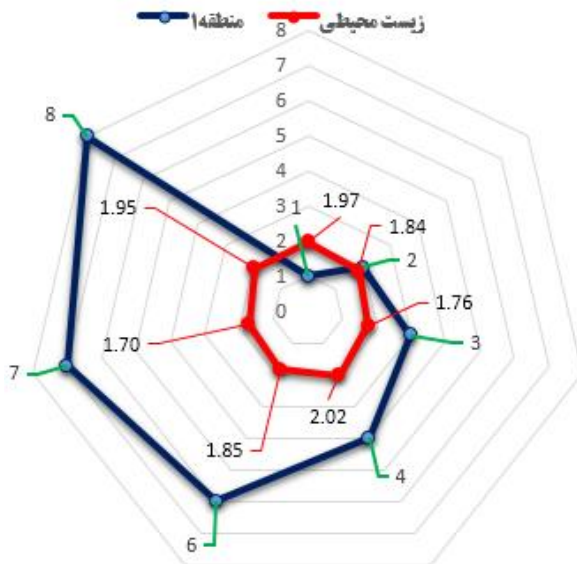
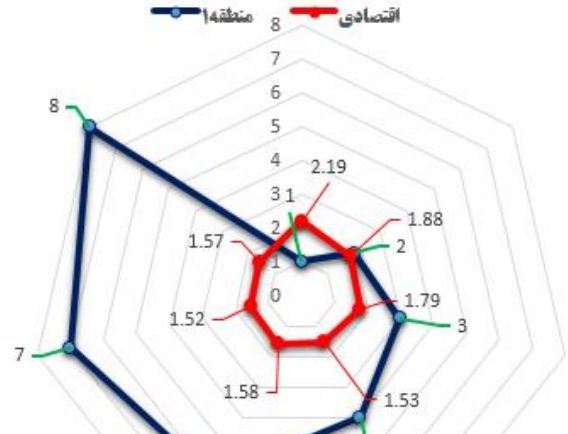
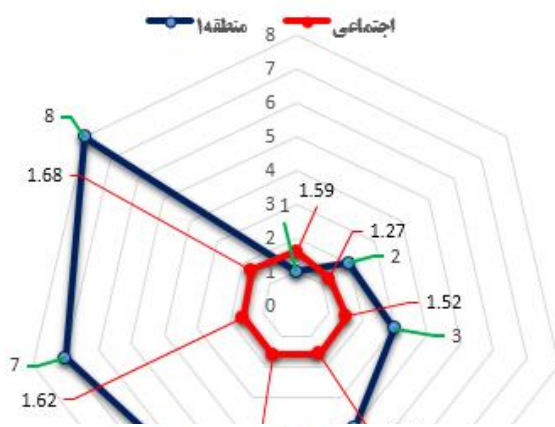

شکل ۵. وضعیت پایداری شاخص های مدیریت شهری در شهر اهواز

در ادامه جهت سنجش پایداری مناطق شهری اهواز و مقایسه آن ها از آزمون t استفاده شده است. وضعیت شاخص های پایداری در مناطق شهر اهواز نشان دهنده آن است که همه شاخص ها با میانگین فرضی (۳) فاصله دارند. این عامل گویای عدم پایداری شاخص ها در مناطق شهر اهواز را می رساند. در منطقه ۱، شاخص کالبدی - فیزیکی، سیاسی، زیست محیطی و اجتماعی به ترتیب نسبت از وضعیت بهتری برخوردار هستند. در منطقه ۲، نیز شاخص کالبدی وضعیت بهتری نسبت به دیگر شاخص ها دارد. در منطقه ۳، نیز شاخص کالبدی با میانگین ۲/۴۳ نسبت به دیگر شاخص ها وضعیت بهتری دارد. در منطقه ۴، شاخص زیست محیطی، کالبدی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی به ترتیب وضعیت مناسبتری دارند. در منطقه ۶، شاخص زیست محیطی و در منطقه ۷، شاخص سیاسی به مراتب نسبت به دیگر شاخص ها از جایگاه بهتری برخوردار هستند و در منطقه ۸، شاخص زیست محیطی وضعیت مناسبتری دارد. در مجموع از میان شاخص ها، منطقه ۱، به لحاظ پایداری اقتصادی و سیاسی، منطقه ۸ به لحاظ پایداری اجتماعی، منطقه ۳ از لحاظ کالبدی و منطقه ۴ از لحاظ زیست محیطی وضعیت مناسبتری را داشته اند (شکل ۶ و ۷).

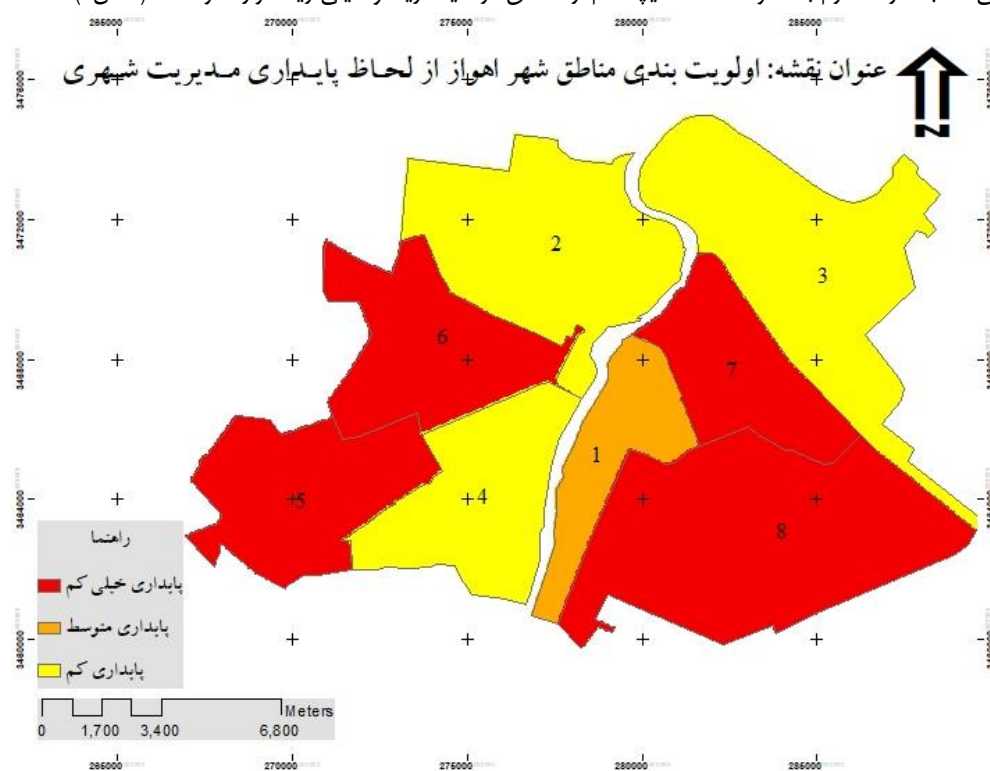

شکل ۶: اولویت بندی مناطق مختلف شهر اهواز از لحاظ پایداری (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی)

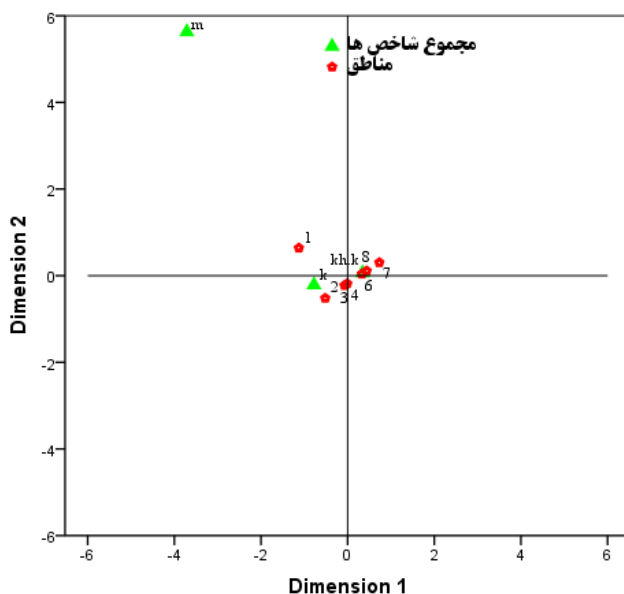

شکل ۷. وضعیت شاخص های پایداری مدیریت شهری به تفکیک مناطق شهر اهواز

در این بخش از پایداری مدیریت شهری مناطق شهری اهواز براساس ۵ طیف (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) با استفاده از روش تحلیل تناظر (CA) مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل داده‌ها با روش تحلیل تناظر به منظور نمایش نموداری آن‌ها می‌باشد. تعمیم مفهوم ساده آن، نمودار پراکنش نام دارد. با استفاده از این تکنیک می‌توان ارتباط بین دو یا چند متغیر گروهی را به وسیله نمایش گروهی متغیرها به عنوان نقاط در فضای دو بعدی تحلیل کرد. خروجی آنالیز تطبیقی چنین است که گروه‌ها با توزیع مشابه به عنوان نقاطی نمایش داده خواهند شد که در همجواری همدیگر هستند. در حالی که گروه‌های با توزیع‌های متفاوت دور از یکدیگر قرار می‌گیرند (زبردست و شهابی شه‌میری، ۱۳۹۳: ۴۳). به عبارت دیگر، خوشه‌هایی با توزیع همگن مانند نقاطی نمایش داده می‌شوند که در فضای دو بعدی تحلیل نزدیک یکدیگر قرار دارند و خوشه‌هایی که توزیع خیلی ناهمگنی دارند، دور از هم قرار خواهند گرفت. اگر در شکل گرافیکی تحلیل تناظر، دو یا چند منطقه نزدیک هم واقع شوند بدین معنی است که پایداری آن‌ها مشابه هم هستند. نتایج به دست آمده از مجموع ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی) نشان می‌دهد که منطقه ۱، رو به پایداری متوسط هست و مناطق ۶، ۷ و ۸ در طیف خیلی کم و مناطق ۲، ۳ و ۴ در همجواری طیف کم قرار گرفته‌اند و از لحاظ پایداری مدیریت شهری وضعیتی مشابه دارند. لازم به ذکر است که هیچکدام از مناطق در طیف زیاد و خیلی زیاد قرار نگرفته‌اند (شکل ۸).

شکل ۸: اولویت بندی مناطق مختلف شهر اهواز از لحاظ پایداری مدیریت شهری

شکل ۹. خوشه‌بندی مناطق شهر اهواز از لحاظ پایداری مدیریت شهری

در نهایت باتوجه با نتایج، نماگرهای پایداری مدیریت شهری در سطح شهر اهواز براساس ۵ سطح تقسیم شده‌اند. میانگین سطح اول ۲۴/۱۰، سطح دوم ۲۳/۴۹، سطح سوم ۲۲/۴۲، سطح چهارم ۲۱/۳۷ و میانگین سطح پنجم ۱۹/۷۹ می باشد. بیشترین نماگرهای پایداری مدیریت شهری اهواز در سطح دوم و سوم قرار گرفته‌اند (جدول ۳).

جدول ۲. سطح بندی نماگرهای پایداری مدیریت شهری اهواز

سطح	میانگین	نماگر	سطح	میانگین	نماگر
سطح سوم میانگین ۲۲/۴۲	۲۲/۸۰	جلوگیری از توزیع نابرابر امکانات	سطح اول میانگین = ۲۴/۱۰	۲۴/۴۱	جمع آوری فاضلاب
	۲۲/۷۴	حمایت از سرمایه گذاری		۲۴/۲۶	تنظيف و نگهداری از معابر
	۲۲/۶۵	تامین روشنایی معابر		۲۴/۱۰	اولویت های حمل و نقل
	۲۲/۵۹	ایجاد تاسیسات		۲۳/۸۸	بهره برداری از منابع تجدید پذیر
	۲۲/۲۸	گسترش آداب و فرهنگ شهر نشینی		۲۳/۸۲	ایجاد تجهیزات
	۲۲/۲۴	زیبا سازی فضاهای شهری		۲۳/۸۲	حمایت از ایجاد و توسعه تشکل های صنفی
	۲۲/۲۲	تامین امنیت شهروندان		۲۳/۷۶	جلوگیری از ای صنایع و کارگاه ها مزاحم
	۲۲/۲۲	ایجاد فضاهای ورزشی و تفریحی		۲۳/۷۶	حفاظت از محیط طبیعی
	۲۲/۱۷	کلاس های آموزشی لازم برای شهروندان		۲۳/۷۴	داشتن برنامه ریزی منظم
	۲۲/۱۳	تاسیس مراکز فرهنگی		۲۳/۷۱	جمع آوری به موقع زباله ها
	۲۲/۱۳	ایجاد پیاده روهای مناسب		۲۳/۵۹	تامین آب آشامیدنی سالم
	۲۲/۰۵	برگزاری برنامه های فرهنگی و مذهبی		۲۳/۵۴	مشارکت شهروندان
سطح چهارم میانگین = ۲۱/۳۷	۲۱/۹۹	ارائه خدمات حمل و نقل عمومی مناسب	سطح دوم میانگین = ۲۳/۴۹	۲۳/۴۰	ایجاد فرصت های شغلی
	۲۱/۴۶	زیر سازی، جدول گذاری و آسفالت معابر		۲۳/۳۰	امکان حضور زنانی
	۲۱/۲۰	برابری منابع مالی و سرمایه گذاری		۲۳/۲۴	کاهش آلودگی
	۲۱/۲۰	تلاش در جهت فقرزدایی شهری		۲۳/۲۳	هماهنگی بین ادارات و سازمان ها
سطح پنجم میانگین ۱۹/۷۹	۲۱	ایجاد فضایی برای دسترسی بیشتر به خدمات شهری	۲۳/۲۲	دسترسی به اطلاعات و اخبار شهر	
	۲۰/۶۱	آماده ساختن خدمات و تسهیلات شهری	۲۳/۲۲	روان سازی ترافیک	
	۲۰/۴۷	بهبود بهره وری و بهبود استانداردهای زندگی شهروندان	۲۳/۱۷	بستر سازی عدالت اجتماعی	
	۲۰/۲۵	قیمت گذاری مناسب عوارض شهرداری	۲۳/۰۵	ارائه خدمات اداری مناسب به شهروندان	
	۱۹/۰۶	حمایت از کارآفرین ها و کارآفرینی	سطح سوم	۲۲/۹۰	تلاش در جهت حفظ فرهنگ و...

تقویت بنیان های خانوادگی	۲۲/۸۴	میانگین ۲۲/۴۲	اشاعه و ترویج دانش فنی و توسعه تحقیقات بهنگام	۱۸/۵۹
--------------------------	-------	---------------	---	-------

نتیجه گیری

مدیریت توسعه شهر در جهت ارتقاء کیفیت زندگی شهری، امری اجتناب ناپذیر است که مدیران و مسئولان اداره امور شهر ناگزیر از روبرو شدن با آن هستند، زیرا رضایتمندی شهروندان و ایجاد بستری مناسب برای زندگی شهری با توجه به مؤلفه های کیفی و نه صرفاً کمی، ملاک ارزیابی عملکرد مدیران شهری قرار می گیرد. تغییراتی که منجر به بهره مندی بیشتر از ظرفیت ها، بهبود شرایط، افزایش کارایی و توزیع عادلانه در جامعه می گردد. از طرفی شهرها عمده ترین پهنه های سکونت انسان و بستر فعالیت های گوناگون و تعاملات میان آنها و در نتیجه عرصه ی بروز مسائل و مشکلات ناشی از عدم وجود برنامه و مدیریت کارآمد می باشد. نهایتاً روند شتابان توسعه شهری که در سال های اخیر بر شهرهای کشور حاکم بوده است و پیامدهای نامطلوب چنین توسعه ای، اهمیت و ضرورت تغییر دیدگاه های حاکم بر برنامه ریزی شهری و توجه به کار بست مفاهیم جدید و مجرب در طرح ها و برنامه های توسعه شهری را بیش از پیش نمایان می سازد. در حاضر به عملکرد مدیریت پایدار در مناطق شهر اهواز پرداخته شده است. جهت انجام این کار از ۵ شاخص و ۴۴ نماگر استفاده شد. ابزار مورد استفاده پرسشنامه و جهت تحلیل داده ها از آزمون های آماری همچون میانگین، آزمون T تک نمونه ای و تحلیل تناظر و از نمودارها در نرم افزار Excel بهره گرفته شد. میانگین بدست آمده از نماگرهای پایداری شهری شهر اهواز نشان دهنده آن است که وضعیت هیچکدام از نماگرهای مدیریت شهری مناسب نمی باشد و نماگرهای حمایت از کارآفرینی، ترویج فرهنگ دانش فنی، برابری و بی عدالتی در سرمایه گذاری ها، بی توجهی به فقرزدایی، بهبود کیفیت زندگی شهروندان و قیمت گذاری مناسب عوارض شهرداری به مراتب از وضعیت بدتری روبرو هستند. مجموع میانگین شاخص ها نیز نشان می دهد که وضعیت پایداری شهری اهواز نامطلوب می باشد و پایداری اجتماعی - فرهنگی و اقتصادی نسبت به دیگر شاخص ها وضعیت بدتری دارند.

در ادامه جهت سنجش پایداری مناطق شهری اهواز و مقایسه آن ها از آزمون t استفاده شده است. وضعیت شاخص های پایداری در مناطق شهر اهواز نشان دهنده آن است که همه شاخص ها با میانگین فرضی (۳) فاصله دارند. این عامل گویای عدم پایداری شاخص ها در مناطق را می رساند. در مجموع از میان شاخص ها، منطقه ۱، به لحاظ پایداری اقتصادی و سیاسی، منطقه ۸ به لحاظ پایداری اجتماعی، منطقه ۳ از لحاظ کالبدی و منطقه ۴ از لحاظ زیست محیطی وضعیت مناسبتری را داشته اند. طبق تحلیل تناظر، نتایج به دست آمده از مجموع ابعاد (اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، زیست محیطی و سیاسی) نشان می دهد که منطقه ۱، رو به پایداری متوسط هست و مناطق ۶، ۷ و ۸ در طیف خیلی کم و مناطق ۲، ۳ و ۴ در همجواری طیف کم قرار گرفته اند و از لحاظ پایداری مدیریت شهری وضعیتی مشابه دارند. در نهایت باتوجه با نتایج، نماگرهای پایداری مدیریت شهری در سطح شهر اهواز براساس ۵ سطح تقسیم شده اند. میانگین سطح اول ۲۴/۱۰، سطح دوم ۲۳/۴۹، سطح سوم ۲۲/۴۲، سطح چهارم ۲۱/۳۷ و میانگین سطح پنجم ۱۹/۷۹ می باشد.

پیشنهادهای

با توجه به نتایج پژوهش پیشنهادهایی به شرح ذیل ارائه می شود:

جدول ۳. راهکارهای پیشنهادی جهت ارتقای پایداری مدیریت شهری به تفکیک مناطق شهری

شرح پیشنهادها	مناطق پیشنهادی
کنترل و نظارت بر قیمت زمین و مسکن از بعد اقتصادی	مناطق ۴، ۵ و ۷
توزیع مکانی مناسب فعالیتهای تجاری محله محور و عدم ایجاد مزاحمت های شغلی سودآور در سطح محله	مناطق ۴، ۵ و ۷
ایجاد مراکز خرید و گذارندن اوقات فراغت و فضا برای برگزاری مراسمات فرهنگی و مذهبی	مناطق ۲، ۳ و ۵
تقویت و ارتقا حس تعلق خاطر هر یک از شهروندان از طریق	مناطق ۱، ۴ و ۲

	ارزش‌گذاری به بافت‌های قدیمی محله‌ها
مناطق ۷، ۸، ۶	تغییرات فیزیکی در محله‌ها و افزایش آرامش و کیفیت زندگی
مناطق ۷، ۸	ارتقای سطح دسترسی به کاربری‌های و بالابردن کیفیت پیاده‌روها
مناطق ۳، ۴، ۵ و ۶	ارتقا ایمنی شهر در مقابل مخاطرات و سوانح طبیعی و غیر طبیعی و رعایت عدالت در توزیع امکانات و خدمات شهری
مناطق ۳، ۴، ۵ و ۶	تقویت و اصلاح سیاست‌های مدیریت شهری
مناطق ۳، ۷	تأمین آب آشامیدنی سالم و ایجاد سیستم جدید دفع فاضلاب
مناطق ۳، ۷، ۶ و ۲	ایجاد فضای سبز و زیباسازی دیوارها و ساختمان‌ها و اهتمام ویژه بر بهداشت محیط و سالم‌سازی فضاهای شهری

منابع

- ۱- ابراهیم زاد، عیسی، فاطمی نژاد، خدیجه (۱۳۹۳)، تحلیلی بر مشارکت شهروندی و مدیریت شهری در شهرهای کوچک مطالعه موردی: شهر یونسی، مجله پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال پنجم، شماره ۱۵.
- ۲- امانپور، سعید، حسینی شه‌پریان، نبی‌الله، آتش افروز، نسرین، فرهنگد، قاسم (۱۳۹۴)، بررسی تحلیل عملکرد شوراها در مدیریت شهری (موردی: شهر ایذه)، نشریه پژوهش و برنامه ریزی شهری، سال ۶، شماره ۲۲، صص ۹۵-۱۱۰.
- ۳- ارجمندنی، اصغر (۱۳۷۱)، نقش شهرهای میانه و کوچک در نظام اسکان جمعیت، ماهنامه اطلاعات سیاسی اقتصادی، شماره ۲۹، تهران، صص ۴۷-۶۳.
- ۴- پیر بابایی، محمد تقی، کرمی، اسلام (۱۳۹۰)، نارضایتی از مکان پیرامون بافت‌های بازسازی شده نمونه موردی: بافت مسکونی پیرامون خیابان شهید نواب صفوی تهران، دو فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۷.
- ۵- حاجی پور، خلیل (۱۳۸۵)، برنامه ریزی محله مبنا رهیافتی کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار، نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶.
- ۶- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۸۷)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، انتشارات سمت، تهران.
- ۷- حسینی شه‌پریان، نبی‌الله (۱۳۹۴)، تحلیلی بر عدالت فضایی با تأکید بر خدمات عمومی شهری در کلانشهر اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز.
- ۸- حیدری، محمدرضا (۱۳۹۲)، سنجش عملکرد مدیریت شهری با تأکید بر شاخص‌های حکمروایی خوب شهری (نمونه موردی: شهر یزد)، استاد راهنما: محمدرضا رضایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.
- ۹- رازدشت، عبدالله (۱۳۹۰)، تحلیل شاخص‌های توسعه پایدار شهری در شهرهای کوچک، مورد مطالعه: شهر دهدشت، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه زاهدان.
- ۱۰- ربیعی فر، ولی‌الله، حقیقت نایینی، غلامرضا، توسلیان، رحیم و سجاد صنعتی منفرد (۱۳۹۳)، سنجش و تحلیل پایداری شهری با استفاده از مدل تلفیقی VIKOR و AHP (مطالعه موردی: شهرهای استان زنجان)، مدیریت شهری، شماره ۳۴.
- ۱۱- سرایی، محمد حسین، علیان، مهدی (۱۳۹۴)، سنجش و ارزیابی میزان پایداری محله‌ای در بافت تاریخی شهر یزد، برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره نوزدهم، شماره ۱.
- ۱۲- سرایی، آرش (۱۳۸۵)، شوراها بخش مردمی مدیریت شهری، نشریه شهرداری‌ها، سال ششم، شماره ۷۵.

- ۱۳- سویزی، امیر، غفاری، مرضیه، سعادت، الهام(۱۳۹۲)، دستیابی به ساختار فضایی پایدار بر پایه رویکرد رشد هوشمند شهری، موردی: زرین شهر - شهرستان لنجان استان اصفهان، دومین گنگره بین المللی مدیریت شهری.
- ۱۴- صفایی پور، مسعود، حسینی، نبی الله، قیصری، نرگس(۱۳۹۴)، سنجش رابطه میان رضایتمندی شهروندان از عملکرد شهرداری و شاخص های محیط زیست، فصلنامه بوم شناسی شهری، شماره ۱۱.
- ۱۵- علیزاده، غفور (۱۳۸۸)، بررسی مساعل و مشکلات مدیریت شهری در شهرهای کوچک مطالعه موردی: شهرستان خواف، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی.
- ۱۶- فاطمی نژاد، خدیجه (۱۳۹۰)، بررسی مدیریت شهری در شهرهای کوچک، چالش ها و راهکارها، نمونه موردی: شهر یونسی از شهرستان بجستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه زاهدان.
- ۱۷- فرهودی، رحمت اله، رهنمایی، محمد تقی و ایرج تیموری (۱۳۹۰)، سنجش توسعه پایدار محله های شهری با استفاده از منطق فازی و سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: منطقه ۱۷ شهرداری تهران)، پژوهش های جغرافیایی انسانی، شماره ۷۷.
- ۱۸- فیروزبخت، علی و ولی اله ربیعی فر (۱۳۹۱)، راهبردهای ساختاری نهادی-مدیریتی شهر با رویکرد توسعه پایدار شهری؛ مطالعه موردی: شهر کرج، مدیریت شهری، شماره ۲۹.
- ۱۹- کاظمی محمدی، مهدی (۱۳۸۰)، توسعه پایدار شهری، مفاهیم و دیدگاه ها، نشریه تحقیقات جغرافیایی، دوره ۱۶، شماره ۳.
- ۲۰- کاظمیان، غلامرضا، مشکینی، ابوالفضل، بیگلری، شادی(۱۳۹۰)، ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در پایداری محله ای ناحیه دو شهرداری منطقه ۴ تهران، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، جلد ۱۸، شماره ۲۱.
- ۲۱- ملکی، سعید، مودت، الیاس، کرمی، مهران(۱۳۹۴)، ارزیابی کارکرد شهرهای کوچک در نظام شهری استان لرستان با استفاده از مدل های ضریب کشش پذیری، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال پنجم، شماره ۲۰.
- ۲۲- ترکی، فرشاد(۱۳۹۸)، بررسی روند فیزیکی کلان شهر اهواز و الگوی گسترش آن در افق ۱۴۰۰، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیط - سال هشتم - شماره سی - تابستان ۱۳۹۸
- ۲۳- خادم الحسینی، احمد، بهرامی، انوشیروان(۱۳۹۸)، ارزیابی عملکرد مدیریت شهری در پایداری شهری(مطالعه موردی: شهر ایذه)، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی - سال هشتم - شماره سی - تابستان ۱۳۹۸
- ۲۴- امانپور، سعید، محقق، زهرا، رضوی، سیده معصومه، رمضان پور اسعیده، خاطره(۱۳۹۹)، سنجش و ارزیابی نابرابری مناطق کلانشهری در برخورداری از شاخص های ترکیبی توسعه(مطالعه موردی: کلان شهر اهواز)، مطالعات توسعه پایدار شهری و منطقه ای، دوره ۱، شماره ۲، شماره پیاپی ۲، زمستان ۱۳۹۹، ص ۶۴-۴۷
- 25- Chen, Y., Zhang, S., Zhang, Y., Xu, L., Qu, Z., Song, G., & Zhang, J. (2015). Comprehensive assessment and hierarchical management of the sustainable utilization of urban water resources based on catastrophe theory. *Journal of the Taiwan Institute of Chemical Engineers*.
- 26- Childers, D. L., Pickett, S. T., Grove, J. M., Ogden, L., & Whitmer, A. (2014). Advancing urban sustainability theory and action: Challenges and opportunities. *Landscape and urban planning*, 125, 320-328.
- 27- Duran-Encalada, A. J., & Paucar-Caceres, A. (2007). Sustainability model for the valsequillo lake in Puebla, Mexico: combining system dynamics and sustainable urban development. In The 2007 International Conference of the System Dynamics Society and 50th Anniversay Celebration.
- 28- Lerner, D. (2008) the Passing of Traditional Society Modernizing the Middle East. New York: Free Press.
- 29- Lewis, dan and jaana mioch(2005), Urban vulnerability and good governance. Jour nal of conticies and crisis mnsngement.

- 30- Mesjasz-Lech, A. (2014). Municipal waste management in context of sustainable urban development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 151, 244-256.
- 31- Van Dijk, M. P. (2006). Managing cities in developing countries. *Books*.
- 32- Woolthuis, R. K., Hooimeijer, F., Bossink, B., Mulder, G., & Brouwer, J. (2013). Institutional entrepreneurship in sustainable urban development: Dutch successes as inspiration for transformation. *Journal of Cleaner Production*, 50, 91-100.
- 33- Rinne, J.; Paloniemi, R.; Tuulentie, S.; Kietäväinen, A. 2015 Participation of secondhome users in local planning and decisionmaking—A study of three cottage-rich locations in Finland. *J. Policy Res. Tour. Leis. Events*, 7, 98–114.

Evaluation and analysis of the sustainability of Ahvaz city with an emphasis on the performance of urban management

Abstract

One of the main causes of disorder and instability is management challenges and the lack of integrated urban management is one of the main causes of all problems. The development of Ahvaz city is affected by population growth and migration to this city, the urban management method has many problems. This study has evaluated the performance of urban management in urban sustainability of Ahvaz city. The research method is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of nature. The statistical population is the citizens of Ahvaz city. The sample size of Cochran's formula is equal to 322 people. A questionnaire was designed in the form of 5 indicators: socio-cultural, economic, physical-physical, political, and environmental. Data analysis was used in the SPSS software space. The total average shows that the situation of urban management in Ahvaz is unfavorable and socio-cultural and economic stability is worse than other indicators. The results of the one-sample t-test showed that all indicators are far from the hypothetical mean (3). This factor indicates the instability of indicators in urban areas. Overall, Region 1 was better off in terms of economic and political sustainability, Region 8 in terms of social sustainability, Region 3 in terms of physical, and Region 4 in terms of the environment. The results of the correlation analysis show that region 1 is moderately stable and the regions 6, 7, and 8 are in the very low range, and regions 2, 3, and 4 are in the vicinity of the low spectrum. Finally, according to the results, indicators of urban management sustainability in the city of Ahvaz are divided into 5 levels. The average of the first level is 24.10, the second level is 23.49, the third level is 22.42, the fourth level is 21.37 and the average of the fifth level is 19.79.

Keywords: urban management, stability, correlation analysis, city of Ahvaz